

Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій

Валерія Артемівна Корелова*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

*e-mail: v.a.korelova@nlu.edu.ua

Ярослава Степанівна Рябченко

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

Анна Петрівна Солодка

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна*

Анотація

Актуальність цієї статті зумовлено тим, що з уведенням правового режиму воєнного стану діяльність органів державної влади, зокрема виконавчої, має певні особливості. 24 лютого 2022 р. Президент України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України й відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у зв'язку зі збройною агресією російської федерації ввів режим воєнного стану в Україні. Це зумовило зміни в роботі органів виконавчої влади, зокрема Кабінету Міністрів України, та призвело до створення військових адміністрацій. Мета статті полягає у вивченні правової природи режиму воєнного стану та порядку його введення, розкритті основних особливостей діяльності органів виконавчої влади, зокрема Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій, у період введення режиму воєнного стану, а також у дослідженні їх взаємодії. Досягнення цієї мети стало можливим завдяки використанню комплексу методів наукового пізнання, зокрема, діалектичного методу (для всебічності пізнання природи правового режиму воєнного стану та його введення, визначення порядку формування та функцій військових адміністрацій, аналізу особливостей діяльності Кабінету Міністрів України), формально-юридичного методу (для встановлення змісту правових норм), формально-логічного методу (для виявлення недоліків у національному правовому регулюванні), порівняльно-правового методу (для вивчення досвіду інших країн та визначення порядків введення правового режиму воєнного стану), комунікативного методу (для визначення впливу Кабінету Міністрів України на військові адміністрації та аналізу напрямів їх взаємодії). Проаналізовано чинне законодавство України та законодавчі акти інших країн стосовно порядку введення і правового регулювання режиму воєнного стану. З'ясовано

природу виникнення військових адміністрацій, встановлено, що вони є тимчасовими органами виконавчої влади, на період дії режиму воєнного стану. Наголошено на їхніх повноваженнях щодо забезпечення правопорядку та підтримки обороноздатності країни в населених пунктах, які їм підконтрольні. Досліджено особливості діяльності Кабінету Міністрів України в період уведення режиму воєнного стану. З'ясовано напрями взаємодії військових адміністрацій та Кабінету Міністрів, для підтримки функціонування всіх сфер життя країни. За результатами проведеного дослідження з метою уникнення в майбутньому будь-яких розходжень у правозастосовчих підходах висловлено окремі пропозиції стосовно посилення підзвітності військових адміністрацій Кабінету Міністрів України.

Ключові слова: правовий режим воєнного стану; військові адміністрації; Кабінет Міністрів України; повноваження органів виконавчої влади; права людини.

The Influence of Martial Law on the Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine and Military Administrations

Valeriia A. Korelova*

Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

*e-mail: v.a.korelova@nlu.edu.ua

Yaroslava S. Ryabchenko

Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

Anna P. Solodka

Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine

Abstract

The relevance of this topic is determined to the fact that during the introduction of the legal regime of martial law, the activities of public authorities, in particular the executive, have certain peculiarities/ On February 24, 2022, the President of Ukraine, based on the proposal of the National Security and Defense Council of Ukraine, in accordance with clause 20, part 1 of Article 106 of the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On Legal Martial Law» introduced the martial law regime in connection with the invasion of the Russian Federation in Ukraine, which stipulate for changes in the work of executive authorities, in particular the Cabinet of Ministers of Ukraine, and cause to the formation of military administrations. The purpose of the article is to study of the legal nature of the martial law regime and the procedure for its introduction, to reveal the main peculiarities of the activities of the executive authorities, in particular the Cabinet of Ministers of Ukraine and military administrations, during the introduction of the martial law regime, as well as the study of their interaction with each other. Achieving

the outlined purpose became possible for the application of the used complex of methods of scientific knowledge, in particular, the dialectical method (for comprehensive knowledge of the nature of the legal regime of martial law and its conduct, determination of the order of formation and functions of military administrations, analysis of the peculiarities of the activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine), the formal-legal method (for establishing the content of legal norms), the formal-logical method (to identify deficiencies in national legal regulation), the comparative-legal method (to study the experience of other countries and determine the procedures for introducing the legal regime of martial law), communicative method (to determine the influence of the Cabinet of Ministers of Ukraine on military administrations and to analyze the directions of their interaction). The review of the current legislation of Ukraine and the legislative acts of other countries regarding the procedure for conducting and legal regulation of the martial law regime are analyzed. The nature of the emergence of military administrations has been analyzed, and it has been found that they are temporary bodies of executive power for the period of martial law. It is noted that is placed on their powers to ensure law and order and support the country's defense capability in the settlements under their control. The peculiarities of the activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine during the period of martial law were studied. The directions of interaction between the military administrations and the Cabinet of Ministers to ensure the functioning of all areas of the country's life have been clarified. According to the results of the study on avoiding any divergence in law enforcement approaches in the future, separate proposals were made to strengthen the accountability of the military administrations of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

Keywords: *legal regime of martial law; military administrations; Cabinet of Ministers of Ukraine; powers of executive authorities; Human Rights.*

Вступ

24 лютого 2022 р. російська федерація розпочала повномасштабну збройну агресію проти України й із того часу відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 з 05 години 30 хвилин у державі було введено правовий режим воєнного стану [1]. Дуже цікава точка зору щодо аналізу тотального вторгнення російської федерації до України, яке визначається як експлуатація правових систем шляхом використання дезінформації для формування уявлень про законність, виправдання порушень, ухилення від юридичних зобов'язань, стримування противників чи вигідного перегляду верховенства закону [2, с. 157]. Тобто це визначення має іншу правову природу порівняно з таким поняттям, як «повномасштабна збройна агресія», остання й призвела до введення правового режиму воєнного стану.

Звернемо увагу, що правовий режим воєнного стану регулюється Законом України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення, правові засади діяльності органів державної влади та військових адміністрацій тощо [3]. Так само

військовим командуванням, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати і здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, необхідні для забезпечення ефективної обороноздатності України, захисту прав населення, підтримання правопорядку та забезпечення інтересів держави.

Актуальність теми зумовлена тим, що під час введення правового режиму воєнного стану діяльність органів виконавчої влади має певні особливості. Пропонуємо акцентувати увагу саме на діяльності Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій, оскільки в умовах правового режиму воєнного стану саме органи виконавчої влади становлять фундаментальну основу для підтримання належного функціонування й забезпечення контролю на всій території України.

Метою дослідження є аналіз правової природи правового режиму воєнного стану, його впливу на діяльність органів виконавчої влади; виявлення особливостей діяльності таких органів виконавчої влади, як Кабінет Міністрів України та військові адміністрації; з'ясування напрямів їх взаємодії; провадження ними діяльності щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина як на підконтрольних Україні територіях, так і на тимчасово окупованих.

Для досягнення поставленої мети сформульовано та вирішено такі завдання:

- з'ясувати правову природу правового режиму воєнного стану та порівняти його правову регламентацію, спираючись на досвід зарубіжних країн;
- визначити порядок формування та функції військових адміністрацій як тимчасових органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- проаналізувати особливості діяльності Кабінету Міністрів України під час введення правового режиму воєнного стану;
- визначити сфери взаємодії Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій;
- розглянути діяльність військових адміністрацій та Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення прав людини в умовах правового режиму воєнного стану.

Науково-теоретичною основою для викладеного у статті матеріалу стали наукові праці низки таких українських науковців-адміністративістів, як М. Булкат [4], С. Потапенко [5], В. Савчак [6], С. Мельник [7], Г. Берченко та ін. [8], К. Герасим'юк та ін. [9], А. Матвійчук та ін. [10], а також Р. Сафтар [11].

По-перше, потрібно з'ясувати правову природу поняття публічного адміністрування. Так, М. Булкат зазначає, що «публічне адміністрування» – це діяльність держави, спрямована на реалізацію її функцій з метою забезпечення сталого розвитку, ефективної взаємодії держави та громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини та громадянина. Серед основних напрямів публічного адміністрування, можна зазначити: 1) відносини держави та громадянського суспільства у сфері публічного управління; 2) відносини щодо адміністративних послуг; 3) відносини щодо відповідальності суб'єктів державного адміністрування [4, с. 157].

По-друге, слід проаналізувати суб'єктів публічного адміністрування. Відповідно до ст. 113 Конституції України Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Згідно з п. 9 ч. 1 ст. 116 Конституції України Уряд України спрямовує й координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади. Так, у ст. 118 Основного Закону зазначено, що виконавчу владу на місцевому рівні здійснюють місцеві державні адміністрації, які підзвітні й підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівні, зокрема Кабінету Міністрів України [12]. Важливо зазначити, що самостійними територіальними одиницями є саме території територіальних громад, оскільки завдяки цьому відбувається взаємодія місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування і тим самим усебічно забезпечуються законність і правопорядок та максимально додержуються права і свободи громадян.

На думку С. Потапенка, територія територіальної громади є проміжною ланкою в системі адміністративно-територіального устрою України, яка частково виконує функцію базової адміністративно-територіальної одиниці – територіальної громади, для визначення просторової основи компетенції територіальної громади та юрисдикції її органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань місцевого значення [5, с. 226].

Водночас В. Савчак з'ясовує, що сучасну систему адміністративно-територіального устрою України доповнено новим гібридним елементом – територією територіальних громад. Межі такого елемента територіального устрою належним чином не встановлені, що зумовлює низку проблем під час реалізації повноважень із розпорядження землею. Зокрема, відсутнє чітке розмежування компетенції між різними органами влади [6, с. 132].

Додамо, що військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад, в яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження під

час правового режиму воєнного стану. Так, С. Мельник зазначає, що адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні є спеціальним правовим статусом, складові частини якого визначені законодавством і який розрахований на всебічне забезпечення правового режиму воєнного стану в Україні. Крім того, він наголошує, що, зважаючи на специфіку повноважень як ключового елемента адміністративно-правового статусу, повноваження військових адміністрацій змістовно багатоманітні [7, с. 104].

З огляду на це слід зазначити, що вплив правового режиму воєнного стану на діяльність Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій є очевидним, ураховуючи, що постають проблеми в системі управління між органами виконавчої влади, а саме військовими адміністраціями, які виконують повноваження органів виконавчої влади, а також військових адміністрацій окремих населених пунктів.

Матеріали та методи

Виходячи з об'єкта, завдань та мети дослідження, нами було обрано комплексний підхід до застосування методів наукового пізнання.

Методологічну основу дослідження становить діалектичний метод, застосування якого дозволило розкрити правову природу режиму воєнного стану та його введення. Також за його допомогою визначено порядок формування та функції військових адміністрацій і проаналізовано особливості діяльності Кабінету Міністрів України під час уведення правового режиму воєнного стану.

Формально-юридичний метод використовувався для встановлення змісту правових норм.

Застосування формально-логічного методу стало підґрунтям для виявлення недоліків у національному правовому регулюванні та пошуку шляхів їх подолання.

Порівняльно-правовий метод дозволив вивчити досвід інших країн і визначити порядок введення правового режиму воєнного стану.

З використанням комунікативного методу визначено вплив Кабінету Міністрів України на військові адміністрації та проаналізовано напрями їх взаємодії, зокрема у сфері забезпечення прав людини в умовах правового режиму воєнного стану.

Крім того, було використано й інші спеціальні та загальні наукові методи, застосування яких дозволило комплексно підійти до розв'язання окреслених завдань.

Нормативно-правовою основою статті стали акти національного законодавства України про регламентацію правового режиму воєнного стану та здійснення органами виконавчої влади своїх повноважень у різних сферах життя держави під час правового режиму воєнного стану.

Окрім того, було використано наукові праці фахівців у галузі адміністративного права для всебічного дослідження заявленої проблематики.

Результати та обговорення

Правова природа виникнення воєнного стану і його регламентація у законодавстві України та зарубіжних країн

Визначення поняття «воєнний стан» наведено в ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»: воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [3].

Для того, щоб детальніше дослідити зміст поняття «воєнний стан», пропонуємо звернутися до іноземного досвіду щодо застосування цього поняття. У даному випадку країни можна поділити на дві групи: 1) країни, в яких використання воєнного стану чітко визначається та дозволяється законами (наприклад, Єгипет, Канада, Україна); 2) країни, які законодавчо не закріплюють і не дозволяють оголошення воєнного стану (наприклад, США, Ісландія, Іран) [13].

Для першої групи країн усе доволі зрозуміло, правовий режим воєнного стану та подальші дії органів влади чітко визначаються прийнятим законом, однак, виникає питання: чим регламентуються дії влади у тих країнах, які законодавчо не закріпили та заборонили оголошення правового режиму воєнного стану, проте виникла ситуація, яка потребує оголошення такого стану? Для країн, які прямо не дозволяють оголошення правового режиму воєнного стану, але там, де воєнний стан оголошено, юридичним обґрунтуванням для цього часто є Доктрина необхідності загального права або її різновид [13].

Прикладом застосування Доктрини необхідності загального права є Сполучені Штати Америки. Так, у США немає прямого конституційного права оголошувати воєнний стан, і вчені часто тлумачать закон так, щоб дозволити

за потреби імплементацію воєнного стану. Це дає нам розуміння того, що воєнний стан має юридичне підґрунтя і в разі його запровадження держава повинна спиратися на норми права [13].

Заходами правового режиму воєнного стану на законодавчому рівні є впровадження комендантської години, обмеження прав людини, впровадження заходів для евакуації населення, створення військових адміністрацій, надання військовому командуванню, органам державної влади, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування певних повноважень, необхідних для відвернення потенційної загрози, відсічі проти збройної агресії та забезпечення національної безпеки в межах країни. Саме цей перелік дій визначається в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» та забезпечує захист цивільного населення, ефективну діяльність Збройних Сил України та результативну взаємодію органів державної влади між собою [3, ст. 8].

Варто зазначити, що запровадження комендантської години в умовах воєнного стану має об'єктивне й розумне обґрунтування, однак, незважаючи на достатнє правове регулювання режиму введення комендантської години, відповідальність за її безпосереднє порушення наразі не передбачена. Відсутність відповідальності за порушення комендантської години зумовлює зниження її ефективності як засобу забезпечення громадського порядку та безпеки, а також призводить до застосування до порушників не передбачених законодавством заходів виховного характеру, що може розглядатись у контексті порушення прав людини [14, с. 179].

Правовою основою введення режиму воєнного стану є, відповідно до ст. 2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України. Важливо зазначити, що ці правові акти покликані регулювати діяльність органів державної влади, військового командування й військовослужбовців для ефективного функціонування держави та захисту її територіальної цілісності, а також забезпечення дотримання невід'ємних прав людини на всій території країни.

Стаття 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначає порядок введення воєнного стану. Отже, відповідно до цієї статті можна виокремити такі етапи введення воєнного стану: 1) Рада національної безпеки і оборони України подає на розгляд Президентові України пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях; 2) Президент України у разі прийняття відповідного рішення видає указ про

введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проєкт закону; 3) Верховна Рада України затверджує Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, який підлягає негайному оголошенню через медіа або оприлюдненню в інший спосіб [3].

Указ Президента України, затверджений Верховною Радою, оприлюднюється офіційно разом із законом про затвердження цього указу та набирає чинності одночасно з набранням чинності новим законом. Така процедура була виконана й 24 лютого 2022 р.

Порядок формування та функції військових адміністрацій як тимчасових органів виконавчої влади

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації [3, ч. 1 ст. 4].

Відповідно до ч. 2 ст. 4 вказаного Закону рішення про утворення військових адміністрацій приймається Президентом України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. Варто зазначити, що військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

У районі, області військові адміністрації утворюються у разі нескликання сесії відповідно районної, обласної ради у встановлені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» строки або припинення їх повноважень згідно із законом, або для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку. У разі прийняття рішення про утворення районних, обласних військових адміністрацій їх статусу набувають відповідно районні, обласні державні адміністрації, а голови районних, обласних державних адміністрацій набувають статусу начальників відповідних військових адміністрацій.

Військові адміністрації населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі у правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу, а також працівників, які уклали трудовий договір з обласними військовими адміністраціями (у разі їх утворення) або з Генеральним штабом Збройних Сил України (якщо у відповідній області не утворено обласну військову адміністрацію).

У разі набуття районною, обласною державною адміністрацією статусу відповідно районної, обласної військової адміністрації посади державних службовців у таких адміністраціях можуть заміщатися військовослужбовцями військових формувань, утворених відповідно до законів України, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу.

У разі утворення районних, обласних військових адміністрацій у день набрання чинності актом Президента України про їх утворення припиняються повноваження відповідних районних, обласних військово-цивільних адміністрацій [3, ч. 9 ст. 4].

Так, військові адміністрації за своїм правовим статусом є тимчасовими розпорядницько-виконавчими органами. До них повною мірою можна застосувати загальну характеристику органів державного управління як розпорядницьких та виконавчих органів державної влади, але з використанням методів, властивих військовому управлінню. Компетенція військових адміністрацій передбачає здійснення лише таких дій, які безпосередньо засновані на законі або є наслідком необхідності виконання законів. Водночас органи військової адміністрації, будучи не лише виконавчими, а й розпорядницькими, наділені відповідно до принципу централізації керівництва правами встановлювати нові правила, видавати на основі законодавства та в межах певних повноважень обов'язкові для виконання підлеглими органами та посадовими особами акти управління як нормативні, так і індивідуальні, які спрямовані на запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Проаналізувавши ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження військових адміністрацій можна представити як сукупність напрямів діяльності в таких сферах: бюджету та фінансів; управління майном; містобудування, житлово-комунального господарства, торгівлі, побутового обслуговування, транспорту, зв'язку і телекомунікацій; освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, соціального захисту населення; регулювання земельних відносин, охорони довкілля та пам'яток історії або культури; оборони, національної безпеки та цивільного захисту; повноваження щодо вирішення організаційно-представницьких питань та у сфері адміністративно-територіального устрою.

Порядок взаємодії військового командування та військових адміністрацій із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади щодо забезпечення додержання правового режиму воєнного стану, захисту безпеки громадян та інтересів держави, а також підпорядкування чи оперативного підпорядкування їм інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, або їх з'єднань, військових частин, установ та організацій визначається Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Особливості діяльності Кабінету Міністрів України під час введення правового режиму воєнного стану

Так, одним із найважливіших органів виконавчої влади є саме Кабінет Міністрів України, який відповідно до розд. VI Конституції України [12] та Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [15] забезпечує виконання законів і займається найважливішими питаннями, зокрема під час введення режиму воєнного стану. Згідно зі ст. 12¹ Закону України «Про правовий режим воєнного стану» діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану має певні особливості, що, зокрема стосуються питань оборони, забезпечення української армії та гуманітарних питань [3].

Перш за все важливо звернути увагу на розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р., яким затверджено план заходів для забезпечення регулювання режиму воєнного стану, забезпечивши належну взаємодію та координацію органів державної влади з військовим командуванням, посилення охорони об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення роботи бомбосховищ та за потреби евакуацію населення [16].

Окрім того, Кабінет Міністрів України займається питанням забезпечення української армії всім необхідним. Зокрема, була змінена процедура публіч-

них закупівель, а саме дозволено замовникам купувати товари без використання системи Prozorro.

Низка ухвалених постанов стосуються питань народного спротиву й територіальної оборони, зокрема, уряд врегулював питання застосування вогнепальної зброї цивільними громадянами задля відсічі та стримування збройної агресії російської федерації й інших держав проти України; дозволив бійцям територіальної оборони використовувати власну мисливську зброю та набої до неї.

Також Кабінет Міністрів України врегулював питання притягнення росії до відповідальності, а саме відшкодування збитків, завданих Україні під час війни. Для того, щоб розпочати процес підрахунку завданих збитків, Уряд затвердив процедуру подання інформації про пошкоджену та знищену нерухомість. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» від 26.03.2022 р. на Міністерство цифрової трансформації покладено: збір та зберігання інформаційних повідомлень про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації, програмними засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія [17, п. 4].

Отже, під час введення режиму воєнного стану Кабінет Міністрів України має певні особливості у здійсненні своєї діяльності, а саме діяльність Уряду стосується питань регулювання режиму воєнного стану, оборони, забезпечення української армії та гуманітарних питань.

Взаємодія Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій

Крім того, для кращого функціонування державної влади органи влади, зокрема виконавчої, повинні постійно взаємодіяти та комунікувати один з одним. Така взаємодія в умовах правового режиму воєнного стану, зумовленого збройною агресією рф в Україні, має передусім безпосередньо торкатися питання звільнення тимчасово окупованих територій від окупації. Так, Кабінет Міністрів України затвердив Постановою від 08.06.2016 р. «Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України».

Відповідно до цього Положення, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України є головним органом у системі цен-

тральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої російською федерацією території України, а також прилеглих до неї територій, дотримання норм міжнародного гуманітарного права на всій території України, інформаційного суверенітету України, у сфері захисту прав примусово переміщених (депортованих) осіб, зокрема захисту прав осіб, депортованих за національною ознакою [18, п. 1].

Діяльність, спрямована на реінтеграцію, є так званим перехідним періодом, під час якого саме реалізується державна політика, спрямована на відновлення територіальної цілісності України (повернення державних кордонів станом на 1991 р.), відновлення органів державної влади як на тимчасово окупованих територіях, так і деокупованих територіях, та реінтеграцію цих територій і неповторення окупації.

Стосовно військових адміністрацій, вони є органами подвійного підпорядкування. Щодо значної сфери повноважень, безпосередньо пов'язаних із воєнним станом, діяльність військових адміністрацій спрямовується, координується та контролюється Генеральним штабом Збройних Сил України. З іншого боку, військові адміністрації утворюються за рішенням Президента України та їх діяльність тісно пов'язана із діяльністю Кабінету Міністрів України.

Так, зокрема, така взаємодія виявляється у фінансовій сфері діяльності. Уряд Постановою від 01.04.2022 р. затвердив Порядок фінансового забезпечення діяльності військових адміністрацій, який визначає механізм фінансового забезпечення діяльності військових адміністрацій, зокрема здійснення оплати праці працівників та грошового забезпечення військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них [19].

Уряд розширив повноваження військових адміністрацій щодо залучення громадян до суспільно корисних робіт, що дозволяє створити так звану «армію відновлення». Таке рішення було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» від 16.12.2022 р. [20].

Як приклад взаємодії Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій можна навести Постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення обороноздатності держави на період воєнного стану» від 30.03.2023 р., якою на військові адміністрації покладено, зокрема, обов'язок щодо будівництва військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд [21].

Отже, діяльність військових адміністрацій з багатьох питань спрямовується, координується та контролюється саме Кабінетом Міністрів України.

Діяльність військових адміністрацій та Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення прав людини в умовах правового режиму воєнного стану

Військові адміністрації в умовах введення режиму воєнного стану, зокрема, здійснюють заходи щодо охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Однак варто зазначити, що військові адміністрації хоч і мають захищати права та свободи людей в умовах введення режиму воєнного стану, проте задля забезпечення ефективного військового захисту населення, військові адміністрації можуть суттєво обмежувати основоположні права людини, гарантовані Конституцією України. Таке положення закріплено у ст. 64 Конституції України, а саме те, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.

Слід зазначити, що в практичному аспекті при режимі воєнного стану на перше місце виходить захист державного суверенітету та територіальної цілісності країни. Проте це зовсім не означає, що права людини не забезпечуються, у даному випадку важливо розуміти, що інтереси держави, задля її захисту, мають переваги над інтересами людини, але це не стосується тих прав і свобод, які визначені у ч. 2 ст. 64 Конституції України.

Основним завданням держави є забезпечення дотримання прав і свобод людини у будь-якій ситуації, і ті права, що порушені державою-агресором, і ті, які держава сама порушує.

Одним з основних завдань Кабінету Міністрів є підтримка населення країни, а саме – видання постанов з надання соціальних пільг як для цивільних громадян, які втратили своє джерело заробітку, так і для тих, які стали вимушеними переселенцями (зокрема внутрішньо переміщених осіб). Крім того, перед державними органами сьогодні постає завдання забезпечення посиленого соціального захисту і для військовослужбовців, що впливає на стан обороноздатності країни [22, с. 165].

Кабінет Міністрів і військові адміністрації взаємодіють і для забезпечення допомоги внутрішньо переміщеним особам. Оскільки через повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну велика кількість людей перемістилася зі Сходу та центру України на її Захід, проблема вимушеної міграції та її розв'язання стала однією з головних для держави і суспільства [23, с. 144]. При цьому держава приділяє значну увагу створенню належних

умов для гарантування реалізації громадянами всіх наданих їм Конституцією України прав і свобод та забезпечення правопорядку [24, с. 6].

Висновки

В умовах дії правового режиму воєнного стану діяльність органів виконавчої влади спрямовується на підтримку обороноздатності країни, забезпечення захисту цивільного населення, охорону прав та інтересів громадян тощо. Відтак, основна мета функціонування органів влади полягає в якнайшвидшому наближенні перемоги.

При цьому для підвищення ефективності державного управління створюються нові тимчасові органи – військові адміністрації. Спрямування, координацію та контроль за діяльністю військових адміністрацій з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів правового режиму воєнного стану здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України, а з інших питань – Кабінет Міністрів України в межах своїх повноважень.

Саме Кабінетом Міністрів координується велика частина питань, що належать до компетенції військових адміністрацій. Зокрема, взаємодія між цими органами виявляється з таких питань, як фінансове забезпечення діяльності військових адміністрацій, здійснення оплати праці працівників і грошове забезпечення службовців військових формувань; визначення розширення повноважень військових адміністрацій; підвищення обороноздатності держави; забезпечення прав людини в умовах правового режиму воєнного стану.

Важливим напрямом діяльності Кабінету Міністрів України й військових адміністрацій є забезпечення прав і свобод людини і громадянина, соціальний захист таких груп населення, як військовослужбовці та внутрішньо переміщені особи.

З метою підвищення взаємодії Кабінету Міністрів і військових адміністрацій та підзвітності останніх уряд має надавати військовим адміністраціям звіти про ситуацію на підконтрольних їм територіях для покращення роботи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади й більш ефективного виконання своїх повноважень у сферах, що належать до їх компетенції. Такі звіти повинні складатися, по-перше, із загальної фінансової інформації про використання виділених бюджетних коштів, і, по-друге, – з детального опису виконаних завдань у певній галузі (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист тощо).

Для цього Кабінет Міністрів України має прийняти постанову про порядок подання таких звітів, у якій мають бути врегульовані такі питання: форма,

зміст і строки подання звітів тощо. Уряд також має розробити додатки до цієї постанови, а саме визначений зразок звіту, для систематизування всієї інформації.

Це забезпечить ефективне формування державної політики та консолідацію всіх органів виконавчої влади задля досягнення правопорядку та збереження законності в усіх сферах життя суспільства як на тимчасово окупованих, так і на підконтрольних державі територіях.

Список використаних джерел

- [1] Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 11.03.2023).
- [2] Fisher Brad. Russia's Invasion of Ukraine ad the Doctrine of Malign Legal Operations. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. *Special Issue 4-2* (17). P. 25–51. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.4-a000456>.
- [3] Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [4] Булкат М. Поняття державного адміністрування: теоретико-правовий аспект. *Право України*. 2022. Вип. 8. С. 157–169.
- [5] Потапенко С. Правовий статус територій територіальних громад у системі адміністративно-територіального устрою України. *Право України*. 2021. Вип. 12. С. 226–241.
- [6] Савчак В. Межі адміністративно-територіальних одиниць у контексті нових змін. *Право України*. 2022. Вип. 2. С. 132–142.
- [7] Мельник С. М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 6. С. 100–104. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.15>.
- [8] Berchenko G., Slynko T., Goray O. Unchangeable Provisions of the Constitution and Territorial Integrity of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. *Special Issue 4-2*(17). P. 113–127. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.4-n000447>.
- [9] Herasymiuk K., Martselyak O. V., Kirichenko Y. N., Zhmur N. V., Shmalenko I. I. Principles of Integrity and Good Governance in Public Administration. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11, issue 4. P. 545–555. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5261> (last accessed: 11.03.2023).
- [10] Matviichuk A., Shcherbak V., Sirko V., Malieieva H., Leheza Y. Human Principles of Law as a Universal Normative Framework: Principios Humanos del Derecho Como Marco Normativo Universal. *Political Questions*. 2022. Vol. 40. No. 75. P. 221–231. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5248> (last accessed: 11.03.2023).
- [11] Saftar R. Analysis of Russia's Military Aggression against the Azerbaijan Democratic Republic from the International Legal Perspective. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2023. Issue 2(19). P. 43–58. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-6.2-a000201>.
- [12] Конституція України : офіц. текст від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 11.03.2023).

- [13] Moore Cameron. Crown and Sword: Executive Power and the Use of Force by the Australian Defense Force. *ANU Press*. (The Australian National University). 2017. <http://doi.org/10.22459/CS.11.2017>.
- [14] Ковальова О. В., Пишна А. Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. Вип. 3/2022. С. 179–185. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.27>.
- [15] Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [16] Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 181-2022-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [17] Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2022 р. № 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-п#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [18] Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10> (дата звернення: 11.03.2023).
- [19] Про затвердження Порядку фінансового забезпечення діяльності військових адміністрацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 р. № 397. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [20] Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [21] Деякі питання підвищення обороноздатності держави на період воєнного стану в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2023 р. № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.03.2023).
- [22] Гринько Н. В., Мота А. Ф., Петrenchенко С. А. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. Вип. 3. С. 161–166. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.24>.
- [23] Бльок Н. В. Термінологія та понятійна характеристика внутрішньо переміщених осіб. *Право і суспільство*. 2022. Вип. 3. С. 142–147. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.21>.
- [24] Безпалова О. Діяльність органів поліції щодо захисту прав людини під проведення операції Об'єднаних сил. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : тези доповідей учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.)* / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків : ХНУВС, 2019. С. 28–30. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6277/тези%20на%2022.11.2019%20Безпалова.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 11.03.2023).

References

- [1] Decree of the President of Ukraine No. 64/22 "On the introduction of martial law in Ukraine". (February 24, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>
- [2] Fisher, Brad. (2022). Russia's Invasion of Ukraine and the Doctrine of Malign Legal Operations. *Access to Justice in Eastern Europe. Special Issue*, 4-2(17), 25-51. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.4-a000456>.
- [3] Law of Ukraine No. 389-VIII "On the legal regime of martial law". (May 12, 2015). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
- [4] Bulkat, M. (2022). Concept of State Administration: Theoretical and Legal Aspect. *Law of Ukraine*, 8/2022, 157-169.
- [5] Potapenko, S. (2021). Legal Status of Territories of Territorial Communities in the System of Administrative and Territorial Organization of Ukraine. *Law of Ukraine*, 12/2021, 226-241.
- [6] Savchak, V. (2022). Borders of Administrative-Territorial Units in the Context of New Changes. *Law of Ukraine*, 2/2022, 132-142.
- [7] Melnik, S.M. (2022). Administrative and Legal Status of Military Administrations in Ukraine Under the Conditions of the Legal Regime of Martial Law. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law of Ukraine*, 6, 100-104. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.6.15>.
- [8] Berchenko, G., Slynko, T., & Goray, O. (2022). Unchangeable Provisions of the Constitution and Territorial Integrity of Ukraine. *Access to Justice in Eastern Europe. Special Issue*, 4-2(17), 113-127. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.4-n000447>.
- [9] Herasymiuk, K., Martselyak, O.V., Kirichenko, Y.N., Zhmur, N.V., & Shmalenko, I.I. (2020). Principles of Integrity and Good Governance in Public Administration. *International Journal of Management*, 11(4), 545-555. Retrieved from <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5261>.
- [10] Matviichuk, A., Shcherbak, V., Sirko, V., Malieieva, H., & Leheza, Y. (2022). Human Principles of Law as a Universal Normative Framework: Principios Humanos del Derecho Como Marco Normativo Universal. *Political Questions*, 40(75), 221-231. Retrieved from <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5248>.
- [11] Saftar, R. (2023). Analysis of Russia's Military Aggression against the Azerbaijan Democratic Republic from the International Legal Perspective. *Access to Justice in Eastern Europe*, 2(19), 43-58. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-6.2-a000201>.
- [12] Constitution of Ukraine. (June 28, 1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
- [13] Moore, Cameron. (2017). Crown and Sword: Executive Power and the Use of Force by the Australian Defense Force. *ANU Press*. (The Australian National University). <http://doi.org/10.22459/CS.11.2017>.
- [14] Kovalova, O.V., & Pyshna, A.G. (2022). Responsibility for violation of the currency under conditions of the legal regime of martial law. *Law and Society*, 3/2022, 179-185. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.27>.
- [15] Law of Ukraine No. 794-VII "On the Cabinet of Ministers of Ukraine". (February 27, 2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.
- [16] Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 181-2022 "The Issue of Introducing and Ensuring the Implementation of Measures of the Legal Regime of Martial Law in Ukraine". (February 24, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>.

- [17] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 380 "On the Collection, Processing and Accounting of Information on Damaged and Destroyed Real Estate as a Result of Hostilities, Acts of Terrorism, Sabotage Caused by the Military Aggression of the Russian Federation". (Mart 26, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-п#Text>.
- [18] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 376 "Some issues of the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories". (June 8, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10/>.
- [19] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 397 "On the Confirmation of Procedure of Financial Ensuring for the Activities of Military Administrations". (April 1, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2022-%D0%BF#Text/>.
- [20] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1389 "On Making Changes to the Procedure for the Involvement of Able-Bodied Persons in Socially Useful Works Under Martial Law". (December 16, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-2022-%D0%BF#Text>.
- [21] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 285 "Some Issues of Increasing the Defense Capability of the State During the Period of Martial Law in Ukraine". (March 30, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2023-%D0%BF#Text>.
- [22] Grynko, N.V., Mota, A.F., & Petrechenko, S.A. (2022). Social Protection of Military Men Under Martial Law. *Law and Society*, 3/2022, 161-166. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.24>.
- [23] Blyok, N.V. (2022). Terminology and conceptual characteristics of internally displaced persons. *Law and Society*, 3/2022, 142-147. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.21>.
- [24] Bezpalova, O. (May 17, 2019). Activities of Police Bodies in the Protection of Human Rights During the Joint Forces Operation. In *Law-Enforcement Function of the State: Theoretical-Methodological and Historical-Legal Problems: theses of reports participants of the international sci. and pract. conf.* (pp. 28-30). Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs. Retrieved from <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6277/тези%20на%202022.11.2019%20Безпалова.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Валерія Артемівна Корелова

студентка факультету адвокатури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна

e-mail: v.a.korelova@nlu.edu.ua

ORCID 0009-0005-9512-419X

Ярослава Степанівна Рябченко

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри адміністративного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна

e-mail: slavohka@ukr.net

ORCID 0000-0002-3132-3799

Анна Петрівна Солодка

студентка факультету адвокатури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна

e-mail: a.p.solodka@nlu.edu.ua

ORCID 0009-0007-7069-1862

Valeriia A. Korelova

Student of the Faculty of Advocacy

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

e-mail: v.a.korelova@nlu.edu.ua

ORCID 0009-0005-9512-419X

Yaroslava S. Ryabchenko

Ph.D., Assistant Professor,

Assistant Professor of the Department of Administrative Law

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

e-mail: slavohka@ukr.net

ORCID 0000-0002-3132-3799

Anna P. Solodka

Student of the Faculty of Advocacy

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

e-mail: a.p.solodka@nlu.edu.ua

ORCID 0009-0007-7069-1862

Рекомендоване цитування: Корелова В. А., Рябченко Я. С., Солодка А. П. Вплив правового режиму воєнного стану на діяльність Кабінету Міністрів України та військових адміністрацій. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 161. С. 119–138. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.161.283096>.

Suggested Citation: Korelova, V.A., Ryabchenko, Ya.S., & Solodka, A.P. (2023). The Influence of Martial Law on the Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine and Military Administrations. *Problems of Legality*, 161, 119-138. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.161.283096>.

Стаття надійшла / Submitted: 26.05.2023

Прорецензовано / Revised: 30.05.2023

Схвалено до друку / Accepted: 18.06.2023

Опубліковано / Published: 30.06.2023